

สารบัญ

ความเบื้องต้น.....	๑๕
ส่วนที่ ๑.....	๒๑
ความทั่วไป.....	๒๑
บทที่ ๑ ความหมาย ลักษณะ และวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา.....	๒๓
๑. ความนำ.....	๒๓
๒. ความหมายของกฎหมายอาญา.....	๒๓
๓. ลักษณะสำคัญของกฎหมายอาญา.....	๒๔
๔. วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา.....	๒๖
๕. ความส่งท้าย.....	๒๘
สรุปสาระสำคัญ.....	๒๙
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๓๐
บทที่ ๒ ที่มาของกฎหมายอาญา.....	๓๓
๑. ความนำ.....	๓๓
๒. กฎหมายลายลักษณ์อักษร.....	๓๔
๒.๑ รัฐธรรมนูญ.....	๓๔
๒.๒ ประมวลกฎหมายอาญา.....	๓๖
๒.๓ กฎหมายอื่นที่มีมาตรการบังคับทางอาญา.....	๓๙
๓. เกณฑ์อื่นที่มีใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร.....	๔๐
๓.๑ จารีตประเพณี.....	๔๐
๓.๒ ความยินยอม.....	๔๑
๓.๓ คำพิพากษา.....	๔๑
๔. กรณีศึกษา.....	๔๒
๔.๑ กรณีศึกษาที่ ๑ : คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๖๓.....	๔๒

๔.๒ กรณีศึกษาที่ ๒ : กรณีศาลฎีกาตีความคำว่า “กระทำซ้ำเรา”	๔๔
๕. ความส่งท้าย	๔๖
สรุปสาระสำคัญ.....	๔๗
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๔๘
ส่วนที่ ๒ หลักความชอบด้วยกฎหมายในกฎหมายอาญา.....	๕๑
บทที่ ๓ หลักความชอบด้วยกฎหมายในกฎหมายอาญา.....	๕๓
๑. ความนำ	๕๓
๒. ความหมายของหลักความชอบด้วยกฎหมาย	๕๔
๓. พัฒนาการของหลักความชอบด้วยกฎหมาย	๕๔
๓.๑ หลักความชอบด้วยกฎหมายในต่างประเทศ	๕๔
๓.๒ หลักความชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย	๕๘
๔. เจตนารมณ์ของหลักความชอบด้วยกฎหมาย	๖๐
๕. ขอบเขตของหลักความชอบด้วยกฎหมาย	๖๑
๖. ความส่งท้าย	๖๓
สรุปสาระสำคัญ.....	๖๕
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๖๖
บทที่ ๔ การบัญญัติกฎหมายอาญาตามหลักความชอบด้วยกฎหมาย.....	๖๗
๑. ความนำ	๖๗
๒. การบัญญัติกฎหมายอาญาเป็นลายลักษณ์อักษร	๖๘
๒.๑ กฎหมายลายลักษณ์อักษร	๖๘
๒.๒ กฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่มีอำนาจบัญญัติกฎหมาย	๖๙
๒.๓ กฎหมายที่กำหนดทั้งความผิดและโทษ	๗๑
๓. ความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายอาญา	๗๒
๔. การห้ามบัญญัติกฎหมายอาญาย้อนหลังเป็นผลร้าย	๗๔
๕. ความส่งท้าย	๗๗
สรุปสาระสำคัญ.....	๗๘
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๘๐

บทที่ ๕ การใช้กฎหมายอาญาเกี่ยวกับโทษในมิติเวลา.....	๘๑
๑. ความนำ.....	๘๑
๒. หลักการห้ามใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังเป็นผลร้าย.....	๘๑
๓. ข้อยกเว้นหลักการห้ามใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังเป็นผลร้าย.....	๘๔
๓.๑ การใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังกรณีกฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเดิม.....	๘๔
๓.๑.๑ บทบัญญัติมาตรา ๒ วรรคสอง.....	๘๕
๓.๑.๒ เงื่อนไขตามมาตรา ๒ วรรคสอง.....	๘๖
๓.๑.๓ ผลของมาตรา ๒ วรรคสอง.....	๘๘
๓.๑.๔ คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ.....	๙๑
๓.๒ การใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังกรณีกฎหมายใหม่แตกต่างจากกฎหมายเดิม.....	๙๒
๓.๒.๑ บทบัญญัติมาตรา ๓.....	๙๓
๓.๒.๒ เงื่อนไขตามมาตรา ๓.....	๙๕
๓.๒.๓ ผลของมาตรา ๓.....	๙๕
๓.๒.๔ คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ.....	๑๐๓
๔. ความส่งท้าย.....	๑๐๕
สรุปสาระสำคัญ.....	๑๐๖
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๑๐๘
บทที่ ๖ การใช้กฎหมายอาญาเกี่ยวกับโทษในมิติสถานที่.....	๑๐๙
๑. ความนำ.....	๑๐๙
๒. เขตอำนาจรัฐเหนืออาณาเขต : หลักดินแดน.....	๑๑๒
๒.๑ หลักดินแดนโดยข้อเท็จจริง.....	๑๑๒
๒.๒ หลักดินแดนโดยนัยแห่งกฎหมาย.....	๑๑๖
๒.๒.๑ ความผิดคาบเกี่ยวหลายอาณาเขต.....	๑๑๖
(๑) ความผิดที่การกระทำบางส่วนเกิดขึ้นในราชอาณาจักร.....	๑๑๘
(๒) ความผิดที่ผลเกิดขึ้นในราชอาณาจักร.....	๑๑๙
(๓) การเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร.....	๑๒๒
(๔) กรณีตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร.....	๑๒๔

๒.๒.๒ การกระทำความผิดในเรือหรืออากาศยาน	๑๒๓
๓. เขตอำนาจรัฐนอกอาณาเขต	๑๓๐
๓.๑ หลักบุคคล	๑๓๐
๓.๑.๑ หลักบุคคลในนิติผู้กระทำ	๑๓๐
(๑) ความผิดที่กระทำโดยผู้มีสัญชาติไทย	๑๓๑
(๒) ความผิดที่กระทำโดยเจ้าพนักงานไทย	๑๓๘
๓.๑.๒ หลักบุคคลในนิติผู้เสียหาย	๑๕๑
๓.๒ หลักป้องกันรัฐและหลักเขตอำนาจสากล	๑๕๓
๓.๓ หลักดำเนินคดีแทน	๑๕๖
๓.๔ ความผิดที่อาศัยจุดเกาะเกี่ยวอย่างอื่น	๑๕๗
๔. การคำนึงถึงโทษที่ได้รับมาแล้วในต่างประเทศ	๑๕๘
๔.๑ การกระทำความผิดทั่วไปนอกราชอาณาจักร	๑๕๙
๔.๒ การกระทำความผิดในราชอาณาจักรหรือที่ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร	๑๕๒
๔.๒.๑ กรณีทั่วไป	๑๕๓
๔.๒.๒ กรณีรัฐบาลไทยร้องขอให้ลงโทษ	๑๕๔
๔.๓ การกระทำความผิดร้ายแรงมากหรือความผิดที่ผู้กระทำยังไม่ได้รับโทษ	๑๕๕
๕. ความสงฆ์	๑๕๖
สรุปสาระสำคัญ.....	๑๕๘
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๑๖๑
บทที่ ๓ การตีความกฎหมายอาญา.....	๑๖๓
๑. ความนำ	๑๖๓
๒. ความหมายและวัตถุประสงค์ของการตีความกฎหมาย	๑๖๔
๓. ขอบเขตของการตีความ	๑๖๕
๔. หลักการตีความกฎหมายอาญา	๑๖๗
๕. การตีความแบบขยายความ	๑๖๙
๖. การห้ามใช้บทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง	๑๗๑
๗. ตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับหลักการตีความกฎหมายอาญา	๑๗๓
๘. กรณีศึกษา : การตีความคำว่า “ทรัพย์” ในความผิดฐานลักทรัพย์	๑๗๔
๙. ความสงฆ์	๑๗๖

สรุปสาระสำคัญ.....	๑๓๗
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๑๓๘
ส่วนที่ ๓ ความรับผิดชอบในทางอาญา.....	๑๓๙
บทที่ ๘ โครงสร้างความรับผิดชอบในทางอาญา.....	๑๔๑
๑. ความนำ.....	๑๔๑
๒. กฎหมายในสกุลชีวิตลอร์ด.....	๑๔๒
๓. กฎหมายในสกุลคอมมอนลอว์.....	๑๔๔
๔. กฎหมายไทย.....	๑๔๖
๕. ความส่งท้าย.....	๑๕๐
สรุปสาระสำคัญ.....	๑๕๑
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๑๕๓
บทที่ ๙ การกระทำหรือไม่กระทำที่เป็นความผิดอาญา.....	๑๕๕
๑. ความนำ.....	๑๕๕
๒. ทฤษฎีว่าด้วยการกระทำ.....	๑๕๗
๒.๑ ทฤษฎีการกระทำโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับกาย.....	๑๕๗
๒.๒ ทฤษฎีการกระทำโดยพิจารณาความมุ่งหมายของผู้กระทำ.....	๑๕๘
๒.๓ ทฤษฎีการกระทำโดยพิจารณาจากบริบททางสังคม.....	๑๕๙
๒.๔ ทฤษฎีการกระทำโดยพิจารณาจากผู้สังเกตการณ์.....	๒๐๐
๓. การกระทำที่เป็นความผิดอาญา.....	๒๐๑
๓.๑ การกระทำโดยเคลื่อนไหวร่างกาย.....	๒๐๒
๓.๒ การกระทำโดยไม่เคลื่อนไหวร่างกาย : การกระทำโดยงดเว้น.....	๒๐๔
๓.๒.๑ ความหมายและขอบเขตของการกระทำโดยงดเว้น.....	๒๐๕
๓.๒.๒ หน้าที่ที่จำต้องกระทำเพื่อป้องกันผล.....	๒๐๙
๔. การไม่กระทำที่เป็นความผิดอาญา : การละเว้น.....	๒๑๔
๕. กรณีอื่นเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดอาญา.....	๒๑๖
๕.๑ สถานะของผู้กระทำ.....	๒๑๗
๕.๒ การครอบครอง.....	๒๑๗
๖. ความส่งท้าย.....	๒๑๗
สรุปสาระสำคัญ.....	๒๑๘
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๒๒๐

บทที่ ๑๐ องค์ประกอบภายนอกของความผิด.....	๒๒๑
๑. ความน่า	๒๒๑
๒. ผู้กระทำ	๒๒๓
๒.๑ ผู้กระทำจำแนกตามลักษณะโดยธรรมชาติ	๒๒๓
๒.๒ ผู้กระทำจำแนกตามลักษณะของความผิด	๒๒๔
๒.๓ ผู้กระทำจำแนกตามลักษณะของการกระทำ	๒๒๕
๓. การกระทำตามองค์ประกอบของความผิด	๒๓๐
๔. วัตถุแห่งการกระทำ	๒๓๑
๕. องค์ประกอบภายนอกอย่างอื่น	๒๓๒
๖. ความสงสัย	๒๓๔
สรุปสาระสำคัญ.....	๒๓๕
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๒๓๗
บทที่ ๑๑ องค์ประกอบภายในของความผิด.....	๒๓๙
๑. ความน่า	๒๓๙
๒. เจตนา	๒๔๓
๒.๑ ความหมายของเจตนา	๒๔๓
๒.๒ ประเภทของเจตนา	๒๔๔
๒.๓ เจตนาตามความเป็นจริง	๒๔๕
๒.๓.๑ เจตนาธรรมดา	๒๔๖
(๑) องค์ประกอบของเจตนาธรรมดา	๒๔๖
(๒) การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด	๒๔๗
(๓) ความต้องการผล	๒๕๑
(๔) เจตนาประสงค์ต่อผล	๒๕๒
(๕) เจตนาย่อมถึงเห็นผล	๒๕๖
๒.๓.๒ เจตนาพิเศษ	๒๖๖
๒.๓.๓ การสำคัญผิด	๒๗๐
(๑) การสำคัญผิดว่ามีข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุจำกัด	
ความรับผิดชอบในทางอาญา	๒๗๐
(๒) การสำคัญผิดในตัวบุคคล	๒๗๑
๒.๔ เจตนาโดยผลของกฎหมาย : การกระทำโดยพลาด	๒๘๕

๓. ประมาท	๒๕๓
๓.๑ ความหมายและประเภทของประมาท	๒๕๓
๓.๒ ประมาทกับความรับผิดชอบในทางอาญาตามกฎหมายไทย	๒๕๕
๓.๓ หลักเกณฑ์ของการกระทำโดยประมาท	๒๕๖
๓.๓.๑ การกระทำความผิด	๒๕๗
๓.๓.๒ การปราศจากความระมัดระวัง	๓๐๑
๓.๓.๓ ความสามารถในการระมัดระวัง	๓๐๓
๔. ไม่เจตนาไม่ประมาท	๓๐๔
๕. ความสงสัย	๓๐๕

สรุปสาระสำคัญ.....	๓๑๐
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๓๑๒

บทที่ ๑๒ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล.....	๓๑๓
๑. ความนำ	๓๑๓
๒. ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล	๓๑๗
๒.๑ ทฤษฎีเงื่อนไข	๓๑๗
๒.๒ ทฤษฎีเหตุใกล้ติดต่อผล	๓๒๐
๒.๓ ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม	๓๒๑
๓. การรับใช้ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลในกฎหมายไทย	๓๒๒
๓.๑ กรณีทั่วไป : ทฤษฎีเงื่อนไข	๓๒๔
๓.๑.๑ ถ้าไม่มีการกระทำ ผลย่อมไม่เกิด	๓๒๕
๓.๑.๒ การกระทำเป็นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดผล	๓๓๓
๓.๑.๓ เมื่อเหตุไม่สำคัญเกิดร่วมกันแล้วอาจก่อให้เกิดผลขึ้น	
ทุกเหตุย่อมก่อให้เกิดผล	๓๓๖
๓.๒ กรณีผลทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น	๓๓๖
๓.๒.๑ หลักวินิจจณักรณีผลทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น	๓๓๖
๓.๒.๒ ประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับผลที่ทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น	๓๓๗
๓.๒.๓ ฐานความผิดที่ผลทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น	๓๔๐
๓.๒.๔ ตัวอย่างผลที่ทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น	๓๔๑
๓.๒.๕ ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย	๓๔๓

๓.๓ กรณีมีเหตุแทรกแซง	๓๔๔
๓.๓.๑ ความหมาย ความสำคัญและผลของเหตุแทรกแซง	๓๔๔
๓.๓.๒ ข้อสังเกตเกี่ยวกับเหตุแทรกแซง	๓๔๖
๓.๓.๓ ประเภทของเหตุแทรกแซง	๓๔๕
(๑) เหตุแทรกแซงตามความเกี่ยวข้องกับการกระทำตอนแรก	๓๕๐
(๒) เหตุแทรกแซงตามแหล่งกำเนิด	๓๕๒
๔. ความสงัท้าย	๓๕๓
สรุปสาระสำคัญ.....	๓๖๐
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๓๖๒
บทที่ ๑๓ เหตุที่ทำให้การกระทำไม่มีความผิด.....	๓๖๓
๑. ความนำ	๓๖๓
๒. เหตุที่ทำให้การกระทำไม่มีความผิด	๓๖๕
๓. การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	๓๖๖
๓.๑ เหตุผลเบื้องหลังและความเป็นมาของหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	๓๖๖
๓.๒ เงื่อนไขและผลของหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	๓๖๘
๓.๒.๑ การมีภัยอันตราย	๓๖๕
๓.๒.๒ การที่ภัยอันตรายใกล้จะถึง	๓๗๓
๓.๒.๓ การจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่น	๓๗๗
๓.๒.๔ การกระทำภายในขอบเขต	๓๗๕
(๑) การกระทำไปพอสมควรแก่เหตุ	๓๘๐
(๒) การกระทำที่ไม่เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน	๓๘๓
๓.๒.๕ ผลของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	๓๘๓
๓.๓ ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ : การป้องกันทรัพย์สินไว้ล่วงหน้า	๓๘๓
๓.๓.๑ หลักการป้องกันทรัพย์สินไว้ล่วงหน้าในต่างประเทศ	๓๘๔
๓.๓.๒ การป้องกันทรัพย์สินไว้ล่วงหน้าตามคำพิพากษาศาลฎีกา	๓๘๕
(๑) แนวคำวินิจฉัยเดิม	๓๘๕
(๒) แนวคำวินิจฉัยปัจจุบัน	๓๘๖

๔. ความยินยอม	๓๘๓
๔.๑ เหตุผลเบื้องหลังของการยอมรับให้ความยินยอมไม่เป็นความผิด	๓๘๓
๔.๒ ประเภทของความยินยอมในกฎหมายอาญา	๓๘๘
๔.๓ เงื่อนไขของความยินยอม	๓๘๙
๔.๔ ความยินยอมโดยปริยาย	๓๙๓
๕. ความสง่าย	๓๙๔
สรุปสาระสำคัญ.....	๓๙๖
แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม.....	๓๙๘
บทที่ ๑๔ เหตุยกเว้นโทษ.....	๔๐๑
๑. ความนำ	๔๐๑
๒. เหตุยกเว้นโทษกรณีต่างๆ	๔๐๒
๓. กรณีผู้กระทำไม่มีความสามารถกระทำความผิด	๔๐๔
๓.๑ ผู้มีอายุน้อยกระทำความผิด	๔๐๔
๓.๑.๑ กรณีผู้กระทำอายุไม่เกิน ๑๒ ปี	๔๐๖
๓.๑.๒ กรณีผู้กระทำอายุกว่า ๑๒ ปี แต่ไม่เกิน ๑๕ ปี	๔๐๗
๓.๑.๓ กรณีผู้กระทำอายุกว่า ๑๕ ปี แต่ต่ำกว่า ๑๘ ปี	๔๑๐
๓.๒ คนวิกลจริตกระทำความผิด	๔๑๐
๓.๒.๑ เงื่อนไขของการยกเว้นโทษเนื่องจากความวิกลจริต	๔๑๑
๓.๒.๒ ผลของการกระทำโดยวิกลจริต	๔๑๔
๓.๓ คนมีเมามากกระทำความผิด	๔๑๕
๓.๓.๑ เงื่อนไขของการยกเว้นโทษเนื่องจากความมีเมามาก	๔๑๗
๓.๓.๒ ประเด็นที่น่าสนใจ : ความมีเมามากจากยารักษาโรค	๔๑๙
๔. กรณีผู้กระทำตกอยู่ในภาวะหรือมีหน้าที่ที่ต้องกระทำ	๔๒๐
๔.๑ การกระทำโดยจำเป็น	๔๒๐
๔.๑.๑ ความจำเป็นเพราะอยู่ในที่บังคับ	๔๒๒
๔.๑.๒ ความจำเป็นเพราะเพื่อให้พ้นจากภยันตราย	๔๒๔
๔.๒ การกระทำตามคำสั่งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย	๔๒๗
๕. กรณีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ถูกกระทำ : ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่าง สามีกับภรรยา	๔๓๐
๖. ความสง่าย	๔๓๒

สรุปสาระสำคัญ..... ๔๓๓

แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม..... ๔๓๕

บทที่ ๑๕ เหตุลดโทษ..... ๔๓๗

๑. ความนำ..... ๔๓๗

๒. เหตุลดโทษกรณีต่างๆ..... ๔๓๗

๓. ความไม่รู้กฎหมาย..... ๔๓๘

๔. เหตุลดโทษที่สืบเนื่องจากการกระทำไม่เป็นความผิดหรือไม่ต้องรับโทษ..... ๔๔๑

๔.๑ ความสามารถรู้ผิดชอบหรือบังคับตนเองได้..... ๔๔๑

๔.๑.๑ การกระทำของผู้มีอายุน้อย..... ๔๔๑

๔.๑.๒ การกระทำของคนวิกลจริต..... ๔๔๒

๔.๑.๓ การกระทำความผิดเพราะความมึนเมา..... ๔๔๓

๔.๒ การป้องกันหรือกระทำโดยจำเป็นเกินขอบเขต..... ๔๔๔

๔.๓ การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างญาติ..... ๔๔๕

๕. การกระทำโดยบันดาลโทสะ..... ๔๔๖

๕.๑ เงื่อนไขของการกระทำโดยบันดาลโทสะ..... ๔๔๗

๕.๑.๑ ผู้กระทำถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม..... ๔๔๘

๕.๑.๒ ผู้กระทำเกิดบันดาลโทสะขึ้น..... ๔๔๙

๕.๑.๓ กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหง..... ๔๕๐

๕.๑.๔ กระทำในขณะที่บันดาลโทสะนั้น..... ๔๕๑

๕.๒ ผลของการกระทำโดยบันดาลโทสะ..... ๔๕๒

๖. เหตุบรรเทาโทษ..... ๔๕๒

๗. ความสง่าย..... ๔๖๒

สรุปสาระสำคัญ..... ๔๖๓

แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม..... ๔๖๕

บรรณานุกรม..... ๔๖๗

ดัชนีค้นคำ..... ๔๘๓

ดัชนีค้นมาตรา..... ๔๙๔

ดัชนีค้นคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย..... ๔๙๕